

WELLBEING UČITELŮ V KONTEXTU PŘÍSTUPU VEDENÍ ŠKOLY TEACHER WELL-BEING AND THE ROLE OF SCHOOL LEADERSHIP APPROACH

Marek Matouš Bula¹, Bohumíra Lazarová², Milan Pol²

¹ Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

² Ústav pedagogických věd, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstrakt

Caring leadership představuje přístup, který je propojen s well-beingem učitelů prostřednictvím autenticity, péče a podpory ze strany vedení školy. V této studii analyzujeme specifika vztahu mezi caring leadership, pracovními podmínkami a well-beingem učitelů základních a středních škol. Výzkum využívá síťovou analýzu k identifikaci klíčových faktorů ovlivňujících učitelskou pohodu a propojení mezi vnímanou podporou vedení, vztahy s kolegy a pracovní spokojeností. Výsledky naznačují, že školní propojenost a caring leadership hrají centrální roli ve vnímání učitelského well-beingu, zatímco odměňování je okrajovým faktorem s malým vlivem. Dále identifikujeme rozdíly ve vnímání těchto faktorů mezi učiteli s různou délkou praxe.

Klíčová slova: *well-being učitelů, caring leadership, síťová analýza*

Abstract

Caring leadership has been shown to have a positive effect on teacher well-being through authenticity, care, and support from school leadership. This study analyses specific relationships between caring leadership, working conditions, and the well-being of primary and secondary school teachers. Using network analysis, we identify key factors influencing teacher well-being and the connections between perceived leadership support, relationships with colleagues, and job satisfaction. The results suggest that school connectedness and caring leadership play a central role in the perception of teacher wellbeing. Additionally, we identify differences in the perception of these factors among teachers with varying lengths of experience.

Keywords: *Teacher wellbeing, caring leadership, network analysis*

1 ÚVOD

Well-being učitelů je stále častěji považován za klíčový faktor ovlivňující kvalitu výuky a profesní udržitelnost (Hascher & Waber, 2021). Vzhledem k narůstajícím nárokům na učitelskou profesi se zvyšuje zájem o faktory podporující jejich pohodu. Jedním z nich je caring leadership, tedy styl vedení zaměřený na podporu, důvěru a autentickou péči o zaměstnance (Seashore Louis et al., 2016). Tato studie se zaměřuje na analýzu vztahu mezi caring leadership, well-beingem učitelů a pracovními podmínkami s využitím síťové analýzy.

2 TEORIE

Well-being učitelů je koncept zahrnující emocionální, kognitivní a profesní aspekty (OECD, 2020). Jeho absence vede k vyhoření, nižší pracovní angažovanosti a vyšší fluktuaci ve školství (Dreer, 2023). Různé přístupy rozlišují mezi hedonickým well-beingem, zaměřeným na okamžité uspokojení, a eudaimonickým well-beingem, který reflektuje dlouhodobý profesní rozvoj (Hascher & Waber, 2021). Vedení školy hraje zásadní roli v podpoře pohody učitelů, přičemž koncept caring leadership, založený na podpoře, důvěře a respektu, přispívá k vyšší profesní spokojenosti a lepší atmosféře ve škole (Seashore Louis et al., 2016). Důležitým faktorem jsou také pracovní podmínky, které ovlivňují míru stresu, pocit kompetence a celkovou spokojenost učitelů s profesí. Tato studie se zaměřuje na otázku, jakým způsobem caring leadership a pracovní podmínky ovlivňují well-being učitelů s různou délkou praxe.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Data byla sbírána samovýběrem pomocí online dotazníku rozeslaného mezi učiteli základních a středních škol v České republice (N = 520). Výzkumný soubor tvoří převážně ženy (80,8 %), věk respondentů se pohyboval mezi 20 a 71 lety (M = 48,25, SD = 9,96). Tento dataset je součástí rozsáhlého mezinárodního výzkumu realizovaného v rámci projektu *Global Perspectives on Teachers' Wellbeing and Mental Health Following the COVID-19 Pandemic*. Použité škály zahrnují Teacher Subjective Wellbeing Questionnaire, Caring Leadership Survey a subškály Job Satisfaction Self- Assessment zaměřené na odměňování a vztahy s kolegy. Pro

účely tohoto mezinárodního výzkumu byly dotazníky přeloženy pomocí týmového překladu (Gudmundsson, 2009). Analýza zahrnuje popisnou statistiku, Spearmanovy korelace a Mann-Whitney-Wilcoxonův test k porovnání skupin podle délky praxe. Síťová analýza byla provedena pomocí Gaussian Graphical Model (GGM) s LASSO regularizací. Výpočty byly provedeny v softwaru R (verze 4. 2. 3) s využitím balíčků *bootnet* a *qgraph*.

4 VÝSLEDKY

Síťová analýza ukázala, že propojenost se školou a caring leadership jsou centrálními uzly sítě učitelského well-beingu. Naopak odměňování učitelů se vyskytovalo na okraji sítě s malým vlivem na další položky.

Významné rozdíly mezi skupinami učitelů se objevily na úrovni položek. Učitelé s kratší praxí považovali za klíčový faktor důvěry ve vlastní učitelské schopnosti, přičemž položky „*Mám pocit, že ve výuce dosahuji dobrých výsledků*“ a „*Jsem úspěšný učitel*“ vykazovaly nejvyšší centrální hodnoty. U zkušenějších učitelů se jako centrální uzel sítě ukázala propojenost se školou, především položka „*Cítím se v této škole respektován*“. Rozdíly byly patrné i ve vnímání caring leadership – u méně zkušených učitelů měly vyšší význam položky spojené s důvěrou ve vedení, zatímco u zkušenějších se zdůrazňovala podpora a zapojení do rozhodovacích procesů.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Výsledky studie potvrzují, že caring leadership a propojenost se školou jsou úzce propojeny s well-beingem učitelů. Zatímco dosavadní výzkumy zdůrazňují význam sociální podpory pro učitelský wellbeing (Hascher & Waber, 2021), naše síťová analýza doplňuje na důležitost přístupu vedení školy, které ovlivňuje nejen přímé pracovní podmínky učitelů, ale tak formuje jejich vnímání vztahů a celkového klimatu školy.

Hlavním limitem této studie je metodologie samovýběru učitelů a fakt, že se jedná o průřezová data. Dalším limitem je použití sebesposuzovacích škál, což může vést k zkreslení vlivem sociální žádoucnosti. Rovněž nelze opomenout kulturní specifika českého školského systému, která mohou ovlivnit zobecnitelnost výsledků. Budoucí výzkum by se měl zaměřit na longitudinální analýzu

těchto vztahů, aby bylo možné lépe porozumět dynamice mezi caring leadership a učitelským well-beingem v čase.

PODĚKOVÁNÍ

Výzkum byl realizován v rámci mezinárodního projektu *Global Perspectives on Teachers' Wellbeing and Mental Health Following the COVID-19 Pandemic*. Práce prvního autora byla podpořena z projektu MUNI/A/1651/2024.

6 LITERATURA

- Dreer, B. (2023). On the outcomes of teacher wellbeing: A systematic review of research. *Frontiers in Psychology*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1205179>
- Gudmundsson, E. (2009). Guidelines for translating and adapting psychological instruments. *Nordic Psychology*, 61(2), 29–45. <https://doi.org/10.1027/1901-2276.61.2.29>
- Hascher, T., & Waber, J. (2021). Teacher well-being: A systematic review of the research literature from the year 2000–2019. *Educational Research Review*, 34, 100411. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2021.100411>
- OECD. (2020). *TALIS 2018 Results (Volume II): Teachers and school leaders as valued professionals*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/19cf08df-en>
- Seashore Louis, K., Murphy, J., & Smylie, M. (2016). Caring leadership in schools: Findings from exploratory analyses. *Educational Administration Quarterly*, 52(2), 310–348. <https://doi.org/10.1177/0013161X15627678>